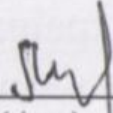

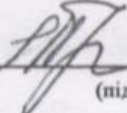
Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Юридичний факультет
Кафедра державно-правових дисциплін та українознавства

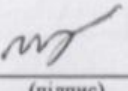
Робоча програма (силабус) освітнього компонента
ІСТОРИЧНО – ФІЛОСОФСЬКІ СТУДІЇ
(обов'язковий)

Реалізується в межах освітньої програми Біотехнології та біоінженерія
за спеціальністю 162 Біотехнології та біоінженерія
на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти

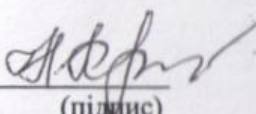
Суми – 2021

Розробники: Михайліченко М.А., К. ІСТ. Н., доц.
(підпис) (прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

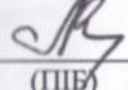
 Переломова О.С., д. філол. н., професор
(підпис) (прізвище, ініціали) (вчений ступінь та звання, посада)

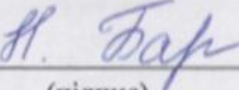
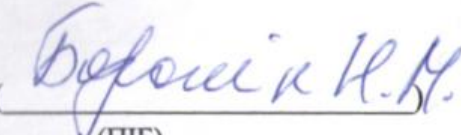
Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри: <u>Українознавства та державно-правових дисциплін</u> (назва кафедри)	протокол від <u>15.06.2021</u> № <u>11</u>
	Завідувач кафедри <u></u> Доц. С.О.Шестакова (підпис) (прізвище, ініціали)
Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри: <u>Філософії та соціально-гуманітарних дисциплін</u> (назва кафедри)	протокол від <u>23.06.2021</u> № <u>12</u>
	Завідувач кафедри <u></u> Доц. А.О. Шевель (підпис) (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми А.А. Подгасщкий
(підпис) (ПІБ)

Декан факультету, де реалізується освітня програма І.М. Коваленко
(підпис) (ПІБ)

Рецензія на робочу програму(додається) надана: Н.І. Ромашенко
(ПІБ)

Методист відділу якості освіти, ліцензування та акредитації
(підпис) (ПІБ)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 30.08. 2021 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми
2022-23	без змін	15.06.2022 №2		
2023-24	без змін	15.06.2023 №1		

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Історично-філософські студії		
2.	Факультет/кафедра	Юридичний факультет, кафедра ДПД та українознавства Факультет харчових технологій, кафедра філософії та соціально-гуманітарних дисциплін		
3.	Статус ОК	Обов'язковий		
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	ОП «Біотехнології та біоінженерія», спеціальність 162 Біотехнології та біоінженерія		
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)			
6.	Рівень НРК-національна рамка кваліфікації	6 рівень		
7.	Семестр та тривалість вивчення	1 семестр, 15 тижнів; 2 семестр, 15 тижнів		
8.	Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів (150 годин)		
9.	Загальний обсяг годин та їх розподіл – 150 годин осінній семестр весняний семестр	Контактна робота(заняття)		
		Лекційні	Практичні /семінарські	Самостійна робота
		14	30	31
16	14	45		
10.	Вид контролю осінній семестр весняний семестр	Залік Іспит		
11.	Мова навчання	українська		
12.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Михайліченко Микола Анатолійович, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри ДПД та українознавства Години консультацій – кожного вівторка о 12.15, кабінет 236 г Переломова Олена Степанівна, д. філол. н., проф., проф. кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Години консультацій – кожного вівторка о 12.15, кабінет 237 г		
13.	Контактна інформація	Михайліченко М.А., ел. адреса: mikhailichenko@ukr.net Переломова О.С., ел. адреса: helena.perelomova@gmail.com		
14.	Загальний опис освітнього компонента	Історичний блок дисципліни (осінній семестр) формує базові знання з глобальної історії від кінця XV ст. до наших днів. За проблемно-хронологічним принципом простежуються основні тенденції розвитку людства в усіх основних сферах (політиці, економіці, культурі, соціосфері та ін.). Значна увага приділяється проблемам глобалізації, місцю і ролі України в сучасному світі. Вивчення дисципліни забезпечує формування у студентів здатності оволодівати сучасними знаннями за допомогою різноманітних джерел інформації; здатності до аналізу інформації, критичного мислення; здатності як до колективних, так і індивідуальних форм роботи; здатності узагальнювати історичний матеріал та поточну інформацію. Філософський блок дисципліни покликаний надати студентам		

		знання про походження філософії, соціальні умови її формування та духовні джерела, сформувані розуміння співвідношення «людина – світ» як визначального предмета філософського осмислення, окреслити філософські проблеми дисципліни, ознайомити з основними функціями філософії: світоглядною, загальнометодологічною, прогностичною (евристичною), критичною, аксіологічною, гуманістичною. Визначити основну проблему філософії – Людину як універсальний і найвищий предмет філософії, сенс життя людини і людства.
15.	Мета освітнього компонента	<i>Мета освітнього компонента:</i> формування у студентів системи знань про цілісний, глобальний історичний процес, засвоєння студентами основних категорій та закономірностей історії, методологічних підходів до пізнання сучасного світу, ознайомлення з різноманітністю проявів історичного процесу та його специфіки в Україні; формування розуміння сутності філософії як науки і форми суспільної свідомості в її історичному розвитку, місця і ролі філософії в розвитку загальнолюдської культури.
16.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	Освітній компонент є основою для таких курсів, як Громадянська освіта, Політологія, Сучасна світова політика в особах і фактах
17.	Політика академічної доброчесності	Під час виконання практичних робіт, написання модульних, атестаційних, залікових та екзаменаційних робіт студент обов'язково має дотримуватись правил академічної доброчесності. За порушення правил академічної доброчесності здобувачі освіти притягуються до такої академічної відповідальності, як повторне проходження оцінювання (контрольна робота, іспит, залік тощо).
18.	Посилання на курс у системі Moodle	Частина 1: https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4120 Частина 2: https://cdn.snau.edu.ua/moodle/enrol/index.php?id=1115

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...»	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)		Як оцінюється РНД
	ПРН 22 Вміти враховувати соціальні, екологічні, етичні, економічні аспекти, вимоги охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки під час формування технічних рішень. Вміти використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя	ПРН 23 Вміти використовувати у виробничій і соціальній діяльності фундаментальні поняття і категорії державотворення для обґрунтування власних світоглядних позицій та політичних переконань з урахуванням процесів соціально-політичної історії України, правових засад та етичних норм	
ДРН1. Знати основні тенденції соціоісторичних процесів в основних духовних сферах (наука, релігія, культура, освіта), політиці, економіці, соціальній сфері. Виявляти толерантність до проявів культурного, етнічного, релігійного, ідеологічного різноманіття.	X	X	Доповідь, обговорення, опитування, робота в групах, дискусія. Проведення модульного контролю та атестаційного контролю
ДРН2. Аналізувати та порівнювати особливості культурно – історичних спільностей (цивілізацій).	X	X	Підготовка мультимедійних презентацій, Есе, рефератів, тест множинного вибору
ДРН3. Орієнтуватися у глобальному політичному процесі, розуміти особливості сучасних міжнародних відносин, визначати місце України у глобалізованому світі.	X	X	Диспут, історична вікторина, брейн – ринг, тест можливого вибору
ДРН 4. Знати особливості філософії як інтегративного типу знання, як глибинної основи світогляду		X	Доповідь, обговорення, опитування, робота в групах, дискусія. Проведення модульного контролю та атестаційного контролю
ДРН 5. Знати основні етапи розвитку філософської думки; знати основні етапи розвитку філософської думки; особливості розвитку української філософії		X	Підготовка мультимедійних презентацій, Есе, рефератів
ДРН 6. Теоретично осмислювати суспільне буття, загальнолюдські цінності.	X	X	Диспут, філософська вікторина,

			брейн – ринг, підготовка мультимедійних презентацій, Есе, рефератів
ДРН 7. Знати особливості процесів глобалізації у сучасному світі.	X		X Презентація проєктів, обговорення на круглому столі.
ДРН 8. Відстоювати власну позицію; висловлювати свої думки, формулювати концептуальне бачення основних проблем			X Дискусія елементами усної презентації власної позиції.

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)X

Тема. Перелік п'ягань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу			Рекомендована література ¹
	Аудиторна робота		Само стійна робота	
	Лк	Пз/ семін. з	Лаб. з.	
Осінній семестр				
Тема 1. Теоретико-методологічні основи курсу «Історико-філософські студії». Науково-технічний прогрес в історії людства. План 1. Предмет, завдання та методи вивчення курсу «Історико-філософські студії». 2. Класовий, цивілізаційний та гуманістичний підходи до вивчення історії. 3. Технологічні рівні, наукова та промислова революція. 4. Головні тенденції розвитку сучасного технологічного простору	2	2	3	1, 2, 3, 4, 13,18, 21, 27, 31, 34,35
Тема 2. Релігія та культура. Історія та сучасність. План 1. Типологія релігій. Цикли в історії релігії. 2. Світові релігії 3. Джерела формування культури сучасного світу. 4. Модернізм та постмодернізм як етапи у розвитку культури. 5. Основні тенденції релігійного життя сучасності 6. Особливості релігійної ситуації в	2	4	3	1, 2, 3, 9, 18, 24, 25, 29

¹ Конкретне джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури

Україні 7. Джерела формування культури сучасного світу 8. Масова культура та її роль у сучасному суспільстві				
Тема 3. Політика та ідеологія. Війни в історії людства. План 1. Політика як сфера суспільної діяльності. Демократизм та авторитаризм. 2. Основні політичні ідеології. 3. Тоталітаризм як політичний феномен ХХ ст. 4. Політичні ідеології сучасності. 5. Демократія: витоки, становлення, розвиток. 6. Причини війн та військових конфліктів. 7. Типологія воєн: а) світові війни; б) локальні; в) громадянські війни 8. «Холодна війна» та її наслідки 9. Військові конфлікти сучасності 10. Інформаційні та гібридні війни. 11. Тероризм як нова форма війни. 12. Військова агресія Російської Федерації щодо України. Окупація Криму.	2	6	3	1, 2, 3, 4, 15, 19, 22, 23, 27
Тема 4. Соціально-економічний розвиток світу: історія та сучасність План 1. Історичні стадії розвитку економіки 2. Економічні перетворення у державах Східної і Центральної Європи наприкінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. 3. Основні тенденції розвитку економічних процесів у сучасному світі 4. Соціальна сфера як елемент життєдіяльності суспільства та держави 5. Основні тенденції розвитку соціальної сфери 6. Історичні типи соціальних перетворень 7. Історія гендерного питання	4		10	1, 2, 3, 5, 6, 7, 13

Тема 5. Історичний розвиток Заходу. План 1. Фактори формування та основні цінності Західного світу. 2. Причини піднесення Європи на світовій арені. 3. Роль США у Західному світі. 4. Особливості розвитку Латиноамериканського світу 5. Країни тропічної Африки: історія та сучасність.	2	4	3	1, 2, 3, 5, 7, 12, 13, 16, 30, 32
Тема 6. Історичний розвиток Сходу. План 1. Фактори формування Східного світу. 2. Основні цінності Східного світу. 3. Розвиток відносин між Заходом і Сходом. 4. Зростання ролі Східного світу на світовій арені.	2	2	3	1, 2, 3, 5, 9, 13, 16, 17, 18, 30, 33
Тема 7. Міжнародні відносини: історія трансформацій. План 1. Основні етапи становлення міжнародних відносин. 2. Перехід від біполярного до багатопольярного світу. 3. Процес деколонізації та його наслідки. 4. Особливості сучасного світового порядку. 5. Європейська інтеграція: основні етапи та перспективи 6. Сутність та основні прояви глобалізації 7. Вплив глобалізації на розвиток народів і держав 8. Антиглобалізм: основні ідеї та напрями.	2	4	3	1,2,3,5, 8, 10, 13, 14, 15, 23, 26 28, 34
Тема 8. Україна і світ. План 1. Етапи української державності. 2. Місце України в Західному світі. 3. Перспективи розвитку України у глобалізованому світі. 4. Вклад України у розвиток світової науки і культури 5. Особливості політичної ситуації в Україні. 6. Стан та перспективи реалізації національних інтересів України 7. Етнічна та релігійна ситуація в Україні на сучасному етапі	2	4	3	1, 2, 3, 4, 23, 27, 31, 34
Всього за осінній семестр	14	30	31	

Весняний семестр

Тема 1. Сутність філософії та її роль у суспільстві План Походження слова «філософія». Філософія і життя. Соціальні умови формування філософії. Духовні джерела філософії. Співвідношення «людина – світ» як визначальний предмет філософського осмислення. Філософські проблеми і дисципліни. Специфічні особливості філософських знань: загальність (універсальність), сутнісність, світоглядність, універсальна теоретична рефлексія.	2	2	5	1, 2, 3, 4, 5, 18, 21, 23, 41
Тема 2. Проблема людини у філософії План Людина - універсальний і найвищий предмет філософії. Проблема людського начала. Релігійна модель появи людини. Еволюційна (наукова) концепція походження людини. Роль праці та мови у становленні людини. Філософська проблема взаємовідношення душі і тіла людини. Феномени тілесності і духовності. Співвідношення біологічного, соціального і духовного в людині. Людина як «діяльна цілісність». Специфіка людської діяльності. Потреби. Інтереси. Людина, індивід, особистість.	2	2	5	1, 5, 6, 7, 30, 31, 38
Тема 3. Світовий історико-філософський процес План Стародавня філософія. Середньовічна філософія. Західноєвропейська філософія Нового часу. Німецька класична філософія. Сучасна світова філософія.	2	2	5	5, 12, 18, 20, 25, 26, 33, 36
Тема 4. Філософія пізнання (епістемологія) План 1. Теорія пізнання (гносеологія) як сфера філософського знання, її предмет та основні категорії. 2. Гносеологія у філософії Гегеля і філософії марксизму. 3. Основні принципи сучасної наукової гносеології (об'єктивність, пізнаванність, активне творче відображення, єдність теорії і практики, історизм тощо). 4. Пізнання як складний і суперечливий процес відображення	2	2	5	1, 5, 6, 10, 14, 23, 34, 42

Чуттєвий рівень пізнання, його форми та особливості. Рациональний рівень пізнання та його форми. Єдність чуттєвого і рационального рівнів пізнання. Сенсуалізм, рационалізм. Опосередковане (раціональне) та безпосереднє (іраціональне) пізнання. Інтуїція. Творча уява. Розуміння. Пояснення. 5. Проблема істини (істина об'єктивна і суб'єктивна, абсолютна і відносна), Істина — процес. Істина - хибність (помилковість). Істина і вірогідність, імовірність. Істина монологічна (наукова) і поліфонічна (філософська). Істина, оцінка, цінність. Знання і мудрість. Рівні знання: віра, гадка, дискурсивне знання, «софійне» знання (мудрість). Критерії істини. 6. Пізнання і практика. Поняття «практика». Форми і рівні практичної діяльності. Гуманістичний зміст практики та її функції.				
Тема 5. Філософське розуміння світу План 1. Зміст категорії буття. Основні форми буття. 2. Проблема субстанції. Формування науковофілософського поняття матерії. Сучасна наука про будову і властивості матерії 3. Поняття руху. Основні форми руху, їх співвідношення, якісна специфіка і взаємозв'язок. 4. Простір та час як форми буття матерії. Специфіка простору і часу в різних формах руху матерії.	2	2	5	1, 2, 5, 6, 14, 21, 30
Тема 6. Суспільство як об'єкт філософського осмислення План 1. Філософія суспільства. Поняття «суспільство» у філософській традиції. Основні підходи до розуміння суспільства. Натуралістичні, соціопсихологічні концепції суспільства. Теорії соціальної (М. Вебер, Т. Парсонс) та предметної дії (К.Маркс). Суспільство як самоорганізуюча і саморозвиваюча система. 2. Природні умови суспільного буття. Географічне середовище і його роль у житті суспільства. Історичні типи природокористування. Географічний детермінізм та сучасна геополітика. Аграрне виробництво - провідний чинник природокористування 3. Сутність і структура суспільних відносин. Сфери життєдіяльності суспільства.	2	2	5	1, 7, 9, 26, 27, 29, 57

Тема 7. Соціальна структура суспільства План 1. Суб'єкт суспільної дії. Поняття соціальної структури суспільства. Соціальна група та її типи. 2. Історичні форми спільності людей: рід, плем'я, народність. Сім'я, її функції та Історичні типи. 3. Нація, її походження та сутність. Духовна природа нації. Нація, етнос. Національний характер, національний дух, національна ідея. Національний менталітет. Проблема національного і загальнолюдського (націоналізм, інтернаціоналізм, космополітизм). Нація і національна мова.	2	-	10	1, 2, 5, 6, 7, 14, 21, 32, 38, 44, 52, 53
Тема 8. Філософія науки і культури, стратегія майбутнього План 1. Філософія культури. Сутність та структура духовного життя суспільства. 2. Поняття культури та її сутнісні начала. Історичність культури. Основні ознаки й властивості культури. Символічна природа культури. 3. Культура і цивілізація. Колоподібні та лінійні концепції розвитку цивілізацій. Плюралізм сучасних культур і цивілізацій. 4. Людиномірна сутність культури. Внутрішня культура і культура спілкування. Діалоговий характер культури. Загальнозначущість і елітарність культури. Субкультура. Культура як ціннісне ставлення людини до світу. 5. Естетичні цінності людини. Краса як універсальна цінність. Праця як цінність. Етичне начало в людині. Етика добра як універсальної цінності. Проблема ідеалу, ідеал і утопія. 6. Свобода і відповідальність як цінності сучасної епохи. Гармонія вищих цінностей — добра, істини і краси — як ідеал людського буття. 7. Діалектика національного і загальнолюдського в культурі. 8. Історія української культури та її особливості. Проблеми сучасного національного відродження і культура сучасної України. 9. Головні тенденції культури ХХ століття. Проблема кризи сучасної культури.	2	2	5	6, 7, 14, 27, 30, 42, 48
Всього за весняний семестр	16	14	45	
Разом	30	44	76	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем під час аудиторних занять, консультацій)	Кількість годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати студент самостійно)	Кількість годин
Осінній семестр				
ДРН1. Знати основні тенденції соціоісторичних процесів в основних духовних сферах (наука, релігія, культура, освіта), політиці, економіці, соціальній сфері. Виявляти толерантність до проявів культурного, етнічного, релігійного, ідеологічного різноманіття.	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування, тестування (тест множинного вибору)	22	- підготовка матеріалів для доповіді, обговорення, дискусії; - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	11
ДРН2. Аналізувати та порівнювати особливості культурно – історичних спільностей (цивілізацій).	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування, тестування (тест множинного вибору) - консультації; - перевірка мультимедійних презентацій, есе, рефератів;	10	- підготовка матеріалів для доповіді; рефератів - підготовка есе - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
ДРН3. Орієнтуватися у глобальному політичному процесі, розуміти особливості сучасних міжнародних відносин, визначати місце України у глобалізованому світі.	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування; - організація диспутів, підготовка історичних вікторин, брейн-рингів	12	- підготовка матеріалів для доповіді; - підготовка до історичної вікторини, інтелектуальної гри «брейн-ринг» - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
Весняний семестр				
ДРН 4. Знати особливості філософії як інтегративного типу знання, як глибинної основи світогляду	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування,	10	- підготовка матеріалів для доповіді, обговорення, дискусії; - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10

	тестування (тест множинного вибору)			
ДРН 5. Знати основні етапи розвитку філософської думки; знати основні етапи розвитку філософської думки; особливості розвитку української філософії	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування, тестування (тест множинного вибору) - консультації; - перевірка мультимедійних презентацій, есе, рефератів;	6	- підготовка матеріалів для доповіді; рефератів - підготовка есе - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
ДРН 6. Теоретично осмислювати суспільне буття, загальнолюдські цінності.	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем; - модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування; - організація диспутів, підготовка філософських вікторин, брейн-рингів	5	- підготовка матеріалів для доповіді; - підготовка до філософської вікторини, інтелектуальної гри «брейн-ринг» - підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
ДРН 7. Знати особливості процесів глобалізації у сучасному світі.	- модерування дискусії за результатами доповідей; - проведення опитування, тестування (тест множинного вибору) - консультації;	5	- підготовка до опитування, тестування (тест множинного вибору)	10
ДРН 8. Відстоювати власну позицію; висловлювати свої думки, формулювати концептуальне бачення основних проблем	- проведення лекційних занять з мультимедійними презентаціями до кожної з тем;	4	- підготовка матеріалів для доповіді, обговорення, дискусії;	5
Всього годин		74		76

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
Осінній семестр			
1.	Практичне завдання до теми 4 Політика та ідеологія: історичний контекст. Доповідь	8 балів /8%	До 4 тижня
2.	Практичне завдання до теми 5 Війни в історії людства. Дискусія	7 балів /7%	До 5 тижня

3.	Практичне завдання до теми 6 Військові конфлікти наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Есе	10 балів /10%	До 6 тижня
4.	Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	10 балів / 10 %	До 8 тижня
5.	Атестація (тест множинного вибору)	15 балів /15%	До 8 тижня
6.	Практичне завдання до теми 9 Історичний розвиток Заходу. Історична вікторина	10 балів /10%	До 9 тижня
7.	Практичне завдання до теми 10 Історичний розвиток Сходу. Інтелектуальна гра «Брейн – ринг»	10 балів /10%	До 10 тижня
8.	Практичне завдання до теми 12 Міжнародні відносини: історія трансформацій. Виступ з рефератом	10 балів/ 10 %	До 12 тижня
9.	Практичне завдання до теми 15 Україна і світ. Повідомлення з мультимедійними презентаціями	10 балів/10 %	До 14 тижня
10.	Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	10 балів /10 %	До 15 тижня
	Всього	100 балів	
Весняний семестр			
11.	Практичне завдання до теми 4 Філософія пізнання (епістемологія) Доповідь	5 балів /5%	До 7 тижня
12.	Практичне завдання до теми 5 Філософське розуміння світу. Дискусія	5 балів /5%	До 9 тижня
13.	Практичне завдання до теми 6 Суспільство як об'єкт філософського осмислення. Есе	10 балів /10%	До 11 тижня
14.	Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	10 балів / 10 %	До 8 тижня
15.	Атестація (тест множинного вибору)	15 балів /15%	До 8 тижня
16.	Практичне завдання до теми 7 Філософське розуміння культури. Філософська дискусія.	5 балів /5%	До 13 тижня
17.	Практичне завдання до теми 8 Філософське розуміння науки. Інтелектуальна гра «Брейн – ринг»	10 балів /10%	До 15 тижня
18.	Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	10 балів / 10 %	До 15 тижня
9.	Іспит	30 балів/30	Після 15 тижня
	Всього	100	

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент ²	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно ³
Осінній семестр				
Практичне завдання до теми 4.	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4-6 балів</i>	<i>7-8 балів</i>
Політика та ідеологія: історичний контекст.	Студент не підготував доповіді, не брав	Студент не розкрив тему доповіді, не аргументує свою	Студент розкрив тему частково, недостатньо переконливо	Студент повністю розкрив тему доповіді,

² Зазначити компонент сумативного оцінювання

³ Зазначити розподіл балів та критерії, що зумовлюють рівень оцінки

Доповідь	участі обговоренні. дискусії	позицію, не відповів на додаткові питання, не виявив активності при обговоренні. дискусії	аргументує свою позицію не відповів на окремі додаткові питання, брав участь обговореннях, дискусіях	переконливо аргументує свою позицію відповів на додаткові питання, брав активну участь обговореннях, дискусіях
Практичне завдання до теми 5. Війни в історії людства. Дискусія	<i>0 балів</i>	<i>1-2 бали</i>	<i>3-5 балів</i>	<i>6-7 балів</i>
	Студент не брав участі у дискусії	Студент брав пасивну участь у дискусії	Студент брав участь у дискусії у формі окремих реплік та зауважень	Студент брав активну участь у дискусії, самостійно формулював та висловлював думки щодо теми
Практичне завдання до теми 6. Військові конфлікти наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. Есе	<i>0 балів</i>	<i>2-4 бали</i>	<i>5-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Студент не підготував есе	Есе, підготовлене студентом містить значні помилки, не відповідає темі, або не розкриває її	Есе, підготовлене студентом, в цілому розкриває тему, але містить окремі помилки	Есе, підготовлене студентом, є оригінальною роботою, що повністю розкриває тему та вміщує власні думки.
Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	<i>0-3 балів</i>	<i>4-6 балів</i>	<i>7-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Атестація (тест множинного вибору)	<i>0-3 балів</i>	<i>3-7 балів</i>	<i>7-13 балів</i>	<i>13-15 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Практичне завдання до теми 9. Історичний розвиток Заходу. Історична вікторина	<i>0 балів</i>	<i>2-4 бали</i>	<i>5-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Студент не брав участі у вікторині	Студент не виявив активності в командній роботі	Студент брав участь у командній роботі, дав окремі правильні	Студент брав активну участь у командній роботі, дав правильні

			відповіді	відповіді на декілька питань вікторини
Практичне завдання до теми 10. Історичний розвиток Сходу. Інтелектуальна гра «Брейн – ринг»	<i>0 балів</i>	<i>2-4 бали</i>	<i>5-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Студент не брав участі у інтелектуальній грі	Студент не виявив активності в командній роботі	Студент брав участь у командній роботі, дав окремі правильні відповіді	Активна участь у грі, точні та повні відповіді на питання
Практичне завдання до теми 12. Міжнародні відносини: історія трансформацій. Виступ з рефератом	<i>0 балів</i>	<i>2-4 бали</i>	<i>5-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Робота не виконана або текст не відповідає темі, оформлений без дотримання вимог.	Реферат розкриває тему фрагментарно, в оформленні є помилки, у виступі на занятті тему розкрито частково, бракує висновків та узагальнень.	Тему розкрито у цілому, у викладі матеріалу та оформленні роботи, є окремі помилки. Виступ на занятті доповнюється презентацією та відповідями на додаткові питання.	Реферат відповідає усім вимогам. Під час виступу студент переконливо аргументує свою позицію, вільно відповідає на додаткові питання.
Практичне завдання до теми 15. Україна і світ. Повідомлення з мультимедійними презентаціями	<i>0 балів</i>	<i>2-4 бали</i>	<i>5-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Студент не підготував презентацію	Презентація недостатньо унаочнює зміст повідомлення	Презентація унаочнює зміст повідомлення, виконана з дотриманням вимог.	Виступ з повідомленням доповнюється презентацією, виконаною відповідно до вимог
Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	<i>0-3 балів</i>	<i>4-6 балів</i>	<i>7-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Весняний семестр				
Практичне завдання до теми 4 Філософія пізнання. Філософія пізнання	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Студент не підготував доповіді, не брав	Студент не розкрив тему доповіді, не	Студент розкрив тему частково, недостатньо	Студент повністю розкрив тему

(епістемологія) Доповідь	участі обговоренні. дискусії	аргументує свою позицію, не відповів на додаткові питання, не виявив активності при обговоренні. дискусії	переконливо аргументує свою позицію не відповів на окремі додаткові питання, брав участь обговореннях, дискусіях	доповіді, переконливо аргументує свою позицію відповів на додаткові питання, брав активну участь обговореннях, дискусіях
Практичне завдання до теми 5 Філософське розуміння світу. Дискусія	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Студент не брав участі у дискусії	Студент брав пасивну участь у дискусії	Студент брав участь у дискусії у формі окремих реплік та зауважень	Студент брав активну участь у дискусії, самостійно формулював та висловлював думки щодо теми
Практичне завдання до теми 6 Суспільство як об'єкт філософського осмислення. Есе	<i>0 балів</i>	<i>2-4 бали</i>	<i>5-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Студент не підготував есе	Есе, підготовлене студентом містить значні помилки, не відповідає темі, або не розкриває її	Есе, підготовлене студентом, в цілому розкриває тему, але містить окремі помилки	Есе, підготовлене студентом, є оригінальною роботою, що повністю розкриває тему та вміщує власні думки.
Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	<i>0-3 балів</i>	<i>4-6 балів</i>	<i>7-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Атестація (тест множинного вибору)	<i>0-3 балів</i>	<i>3-7 балів</i>	<i>7-13 балів</i>	<i>13-15 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Практичне завдання до теми 7 Філософське розуміння культури. Філософська	<i>0 балів</i>	<i>1- 3 бали</i>	<i>4 бали</i>	<i>5 балів</i>
	Студент не брав участі у дискусії	Студент брав пасивну участь у дискусії	Студент брав участь у дискусії у формі окремих реплік та	Студент брав активну участь у дискусії, самостійно

дискусія.			зауважень	формулював та висловлював думки щодо теми
Практичне завдання до теми 8 Філософське розуміння науки «Брейн – ринг»	<i>0 балів</i>	<i>2-4 бали</i>	<i>5-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Студент не брав участі у інтелектуальній грі	Студент не виявив активності в командній роботі	Студент брав участь у командній роботі, дав окремі правильні відповіді	Активна участь у грі, точні та повні відповіді на питання
Тестування за опрацьованими темами (тест множинного вибору)	<i>0-3 балів</i>	<i>4-6 балів</i>	<i>7-8 балів</i>	<i>9-10 балів</i>
	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест	Залежить від кількості правильних відповідей на тест
Іспит	<i>0-5 балів</i>	<i>5-15 балів</i>	<i>15-27 балів</i>	<i>27-30 балів</i>
	Студент недостатньо орієнтується в теоретичному матеріалі	Студент володіє матеріалом на задовільному рівні	Студент достатньо добре орієнтується в теоретичному матеріалі	Студент добре орієнтується в теоретичному матеріалі

5.2. Формативне оцінювання:

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
Осінній семестр		
1	Експрес-опитування після вивчення тем 1-3,4-6, 8-11, 12-15	4 тиждень, 6 тиждень, 11 тиждень, 15 тиждень
2	Проходження тестування з атестації та модульного контролю зі зворотнім зв'язком з викладачем	Відповідно до графіку навчального процесу
3	Самооцінювання	1-3, 15 тиждень
4	Усний зворотний зв'язок від викладача під час занять	Протягом всього семестру
5	Взаємооцінювання	5, 9, 10 тижні
6	Письмовий зворотний зв'язок на есе, реферати, мультимедійні презентації	6,12,15 тижні
Весняний семестр		
1	Експрес-опитування після вивчення тем 1-8.	Протягом усього семестру
2	Проходження тестування з атестації та модульного контролю зі зворотнім зв'язком з викладачем	Відповідно до графіку навчального процесу
3	Самооцінювання	1-6 тиждень
4	Усний зворотний зв'язок від викладача під заняття	Протягом усього семестру
5	Взаємооцінювання	15 тиждень
6	Письмовий зворотний зв'язок на есе	11 тиждень

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Частина I (осінній семестр)

6.1. Методичне забезпечення

1. Гончаренко А.В., Кузьменко Н.М., Михайліченко М.А., Рожкова Л.І. Історично-філософські студії. Частина I. Конспект лекцій для студентів I курсу денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей. Суми, 2020. 40 с.
2. Гончаренко А.В., Кузьменко Н.М., Михайліченко М.А., Рожкова Л.І. Історично – філософські студії. Частина I: Навчально-методичний посібник для семінарських занять студентів I-го курсу денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей / Суми: Сумський національний аграрний університет, 2020. 38 с.
3. Гончаренко А.В., Кузьменко Н.М., Михайліченко М.А., Рожкова Л.І. Історично-філософські студії. Частина I. Навчально-методичний посібник для організації самостійної роботи студентів I курсу денної та заочної форм навчання усіх спеціальностей. Суми, 2020. 133 с.

6.2 Основні джерела

4. Борисова О. В. Зовнішня політика України: історія та сучасність: курс лекцій. Київ : Кондор, 2017. 342 с.
5. Історія сучасного світу: соціально-політична історія XV - початку XXI століть: навчальний посібник. [Ю.А. Горбань, Б.І. Білик, Л.В. Дячук та ін.]. К., 2012. 438 с. URL: https://www.academia.edu/9411473/Історія_сучасного_світу_соціально_політична_історія_XV_початку_XXI_століть_Горбань_Ю_А?auto=download
6. Козлова, А. І. Економічна історія: навч. посіб. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009. 342 с. URL: http://maup.com.ua/assets/files/lib/book/p10_03.pdf
7. Коріненко, П. С. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-1945 рр.): навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2002. 296 с.
8. Лісовський, П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2017. 156 с.
9. Лубський В. І. Релігієзнавство: підручник. 3-е вид., стереот. К.: Академвидав, 2011. 464 с.
10. Мартиненко А.К., Мартиненко Б.А. Міжнародні відносини 1945-1975 років: навчальний посібник. Київ : Вид-во Ліра-К , 2020. 366 с.
11. Михайличенко О.В. Історія науки і техніки: Навчальний посібник. Суми: СумДПУ, 2013. 346 с. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Mykhailychenko_Oleh/Istoriia_nauky_i_tekhniky.pdf
12. Мицик Л.М., Кузьменко Ю.В. Новітня історія країн Європи та Америки (1918-2007): навч. посібник. Київ: Академвидав, 2008. 544 с.
13. Орлова Т. В. Історія сучасного світу (XV-XXI століття): навчальний посібник. К. : Вікар, 2008. 552 с.
14. Турчин Я. Б., Демчишак Р.Б., Плазова Т.І. Історія міжнародних відносин (від стародавнього світу до початку XX ст.): навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2013. 140 с.
15. Турчин Я. Б. Історія міжнародних відносин (1914-2015): навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 140 с.
16. Орлова Т.В. Сучасна політична історія країн світу. 2-е вид., доп. і переробл. Ніжин, 2017. 944 с. URL: <https://ivinas.gov.ua/publikatsiji/suchasna-politychna-istoriia-krain-svitu-2e-vyd-dop-i-pererobl-tvorlova-k-nizhyn-vydavets-pp-lysenko-mm-2017-944-s.html>
17. Орлова Т.В. Сучасна політична історія країн світу. 2-е вид., доп. і переробл. Ніжин, 2017. 944 с.
18. Цветков О. П. Культура і релігія: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2011. 192 с.

6.3. Інші джерела

19. Бадах Ю. Причини виникнення та класифікація воєнних конфліктів. *Воєнна історія*. 2003. №3-4. URL: http://warhistory.ukrlife.org/3_4_03_5.htm

20. Боброва, А. Основні форми сучасного політичного насилля. К.: «Світ успіху», «Юрінком Інтер», 2005. 141 с.
21. Буравченко Р. В. Політичний режим сучасної України: перспективи еволюції. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 109. -С. 352-356. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_109_92
22. Бураков Ю. В. Теоретичні аспекти класифікації локальних війн та збройних конфліктів сучасності. *Військово-науковий вісник*. 2016. Вип. 25. С. 214-232. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2016_25_18
23. Говард М. Війна в європейській історії. К.: Мегатайп, 2000. 166 с.
24. Задорожна О. Постмодернізм як культурне та літературне явище кінця ХХ – початку ХХІ століть.
25. Теоретичні засади постмодернізму. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство, мовознавство, фольклористика*. 2012. Вип. 23. С. 10-12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_LMF_2012_23_5
26. Лагунін В., Колодій О. Цивілізаційні та інституційні фактори глобальних економічних трансформацій ХХІ ст. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право: науковий журнал*. 2019. № 2. С.5–19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2019_2_3
27. Магда Є. М. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2014. №4. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/2489
28. Міжнародне публічне право: підручник / За ред. проф. В. М. Репецького; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. 2-е вид., стер. URL: https://pidru4niki.com/1584072046657/pravo/mizhнародne_publichne_pravo
29. Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. С. 314. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Shynkaruk_Volodymyr/Filosofskyi_entsyklopedychnyi_slovyk.pdf
30. Синах А. Схід та Захід: Два шляхи світосприйняття на маргінесі тисячоліть. *Вісник Львівського університету*. 2019. Випуск 23. С. 94-99. URL: http://www.fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/23_2019/15.pdf
31. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Клочко. Х., 2016. 496 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/11082>
32. Тойнбі А. Дослідження історії. Том 1./Пер. з англ. В. Шовкуна. К.: Основи, 1995. 614 с.
33. Тойнбі, Арнольд. Дослідження історії. Том 2./Пер. з англ. В. Митрофанова, П. Тарашука. К.: Основи, 1995. 406 с.
34. Україна в міжнародних відносинах: енциклопедичний словник-довідник. Вип. 1-6 / ред. М. М. Варварцев. К.: Ін-т історії України НАН України, 2009-2016. URL: <http://resource.history.org.ua/item/10919>
35. Яковенко Н.М. Вступ до історії. К.: Критика, 2007. 368 с.
36. Galeotti Mark. Controlling Chaos: How Russia manages its political war in Europe. *European Council on Foreign Relations* (1 September 2017) URL: https://ecfr.eu/publication/controlling_chaos_how_russia_manages_its_political_war_in_europe/
37. Huntington Samuel P. The Clash of Civilizations? URL: <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/1993-06-01/clash-civilizations>
38. Tisdall Simon. The new cold war: are we going back to the bad old days?. *The Guardian* (19 November 2014). URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/nov/19/new-cold-war-back-to-bad-old-days-russia-west-putin-ukraine>
39. Зігунов В.Ю., Михайліченко М.А., Калюжна С.В. Політика Західноукраїнської Народної Республіки щодо національних меншин. *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри*: матеріали Третьої Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 23 квітня 2020 року). Суми, 2020. С. 83-85.
40. Михайліченко М.А., Зігунов В.Ю. Політика Української Держави Павла Скоропадського щодо єврейської національної меншини. *Приватне та публічне право*. 2019. №2. С.3-7.
41. Михайліченко М.А., Зігунов В.Ю. Діяльність Директорії УНР щодо відновлення єврейської національно-персональної автономії. *Приватне та публічне право*. 2018. №4. С. 8-10.

Інформаційні ресурси

Електронна Бібліотека Гумер. Всесвітня історія. URL:
https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/History/INDEX_HISTORY.php
Ізборник. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL:
<http://litopys.org.ua/>

Частина II (весняний семестр)

6.1. Методичне забезпечення

1. Філософія. Етичні пошуки вітчизняної філософії. Методичні вказівки для проведення семінарських занять / укл. Переломова О.С.– Суми, 2020. – 20 с.
2. Філософія. Походження моралі, її сутність і функції. Категорії етики: Методичні вказівки для проведення семінарських занять / укл. Переломова О.С.– Суми, 2021. – 29 с.

6.2 Основні джерела

1. Арутюнов В. Філософія / В. Арутюнов, С. Бондар. – К. : Аспект-Поліграф, 2008. – 309 с.
2. Бичко І.В., Бойченко І.В., Бойченко М.І., Бузький М.П., Табачковський В.Г. Філософія / І.В. Бичко. – К. : Либідь, 2001. – 406 с.
3. Бичко І.В. та ін. Історія філософії / І.В. Бичко. – К. : Либідь, 2001. – 656 с.
4. Бичко І.В., Бичко А.К., Бузький М.П. та ін. Філософія / І.В. Бичко. – К. : Либідь, 1994. – 574 с.
5. Вандишев В.М. Філософія. Ч.1. Историко-философское введение: Конспект лекцій / В.М. Вандишев. – Суми : Вид-во СумДУ, 2000. – 180 с.
6. Вандишев В.М. Філософія. Ч.2. Антропология. Гносеология. Социология: Конспект лекцій / В.М. Вандишев. – Суми, 2000. – 200 с.
7. Вандишев В.М. Філософія. Екскурс в историю учений и понятий: Конспект лекцій / В.М. Вандишев. – Суми: ВВП «Мрія-1» ЛТД, 1996. – 316 с.
8. Волинка Г. та ін. Вступ до філософії / Волинка Г. – К. : Вища школа, 1999. – 234 с.
9. Гегель Г. Енциклопедія філософських наук / Г. Гегель. – М. : Мысль, 1975. – 695 с.
10. Герасимчук А. Курс лекцій з філософії / А. Герасимчук, З. Тимошенко. – К., 2002. – 422 с.
11. Заїченко Г.А. та ін. Філософія / Г.А. Заїченко. – К. : Вища школа, 1995. – 455 с.
12. Історія філософії / А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.Г. Табачковський. – К. : Либідь, 2001. – 355 с.
13. Ильин В.В. Філософія / В.В. Ильин – М. : Академический Проект, 1999. – 386с.
14. Краткий философский словарь / Отв. ред. А. Алексеев. – М. : Проспект, 2008. – 496 с.
15. Кузнецов В. Філософія / В. Кузнецов, И. Кузнецова, В. Миронов, К. Момджя. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 519 с.
16. Нестеренко В.Г. Вступ до філософії: Онтологія людини / В.Г. Нестеренко. – К. : Абрис, 1995. – 335 с.
17. Новейший философский словарь / Сост. А. Грицанов. – Минск, 1998. – 896 с.
18. Огородник І.В., Огородник В.В. Історія філософської думки в Україні // І.В. Огородник, / В.В. Огородник. – К. : Т-во «Знання», КОО, 1999. – 543 с.
19. Петрушенко, В. Л. Філософія / В. Л. Петрушенко. – Львів : Новий Світ –2008. – 506 с.
20. Татаркевич В. Історія філософії в 3-х т. / В. Татаркевич. – Львів, 1997. – 230 с.
21. Філософія / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко, В.П. Розумний та ін.; За ред. І.Ф. Надольного. – К. : Вікар, 2004. – 516 с.
22. Філософський словник. За ред. В.І. Шинкарука. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1986. – 800 с.
23. Філософія / Андрущенко В.П., Волович В.І., Горлач М.І., Головченко Г.Т., Губерський Л.В., Єфімець О.П., Кремінь В.Г. Підберезський М.К., Рибалко В.К. / За ред. М.І. Горлача, В.Г. Кременя, В.К. Рибалка. – Харків : Консум, 2001. – 671 с.
24. Чижевський Д. Нариси з історії філософії на Україні / Д. Чижевський. – К.: 1999. – 309 с.
25. Ярошевець В. Історія філософії: Підручник / В. Ярошевець, І. Бичко, В. Бугров та ін.; за ред. В. Ярошевця. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2002. – 345 с.

26. Ящук Т. Філософія історії: Курс лекцій. Навчальний посібник / Т. Ящук. – К.: Либідь, 2004. – 536 с.

6.3. Інші джерела

27. Абдеев Р.Ф. Философия информационной цивилизации / Р.Ф. Абдеев. – М., 1994. – 336 с.
28. Андреев И.Л. Осторожно с часами истории! Методологические проблемы социального процесса / И.Л. Андреев // Вопросы философии. – 1998. – №9. – С. 38.
29. Андрущенко В. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – К. : Генеза, 2006. – 656 с.
30. Арцишевский Р.А. Мироззрение: сущность, специфика, развитие / Р.А. Арцишевский. – Львов, 1986. – 197 с.
31. Бранский В.П. Теоретические основания социальной синергетики / В.П. Бранский // Вопросы философии. – 2000. – № 4. – С. 112.
32. Введение в философию / Под общей ред. И.Т. Фролова. В 2 ч. М. : Политиздат, 1989. – 230 с.
33. Горський В.С. Історія української філософії / В.С. Горський. – К. : Наукова думка, 1996. – 286 с.
34. Гулыга А.В. Немецкая классическая философия / А.В. Гулыга. – М. : Рольф, 2001. – 416 с.
35. Жильсон Э. Разум и Откровение в средние века. / Э. Жильсон // Богословие в культуре Средневековья. – К., 1992. – С.34
36. Історія філософії на Україні. – У 3 т. – Т. 1 / В.М. Нічик, В.С. Горський, М.В. Попович, Б.О. Лобовик, В.О. Зоц. – К. : Наукова думка, 1987. – 399 с.
37. Історія філософії України / М.Ф. Тарасенко і ін. – К. : Либідь, 1994. – 416 с.
38. Кутирев В.О. Людина і світ: три парадигми взаємодії / В.О. Кутирев // Філософська і соціологічна думка. – 1991. – №7. – С.56
39. Мамардашвілі М. Називати речі своїми іменами / М. Мамардашвілі // Філософські студії. – 1993. – № 1. – С.23
40. Огородник І.В., Русин М.Ю. Українська філософія в іменах / І.В. Огородник, М.Ю. Русин. – К. : Либідь, 1997. – 327 с.
41. Попович М. Що таке філософія? / М. Попович // Філософська думка. – 2006. – № 1. – С.23
42. Семенюк Є.П., Мельник В.П. Філософія сучасної науки і техніки / Є.П. Семенюк, В.П. Мельник. – Львів : Світ: 2006. – 152 с.
43. Татаркевич В. Історія філософії в 3-х т. / В. Татаркевич. – Львів, 1997. – 230 с.
44. Трубников Н.Н. Время человеческого бытия / Н.Н. Трубников. – М. : Мысль, 1987. – 255 с.
45. Федів Ю.А., Мозкова Н.Г. Історія Української філософії / Ю.А. Федів, Н.Г. Мозкова. – К. : Україна, 2001. – 510 с.
46. Философия / Под ред. Г.В. Андрейченко, В.Д. Грачева. – Ставрополь: Изд-во СГУ, 2001. – 245 с.
47. Фрейд З. Психология бессознательного / З. Фрейд. – М. : Просвещение, 1990. – 448 с.
48. Фром Э. Психоанализ и этика / Э. Фром. – М. : Республика, 1993. – 415 с.
49. Шопенгауер А. Свобода воли и нравственность / А. Шопенгауер // Філософська і соціологічна думка. – 1992. – № 12. – С.45
50. Ярошовець В. Історія філософії: Словник / За заг. ред. В. Ярошовця. – К. : Знання України, 2005. – 1200 с.
51. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс. – М. : Политиздат, 1991. – 527 с.
52. Переломова О.С. Мовна картина світу українців в екзистенційному вимірі: художній дискурс // Моделі соціокультурного розвитку територій: перспективи та можливості у світлі історичної спадщини сучасного та майбутнього: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Суми, Україна, 25-27 вересня 2019 року). – Суми: Сумський національний аграрний університет, 2019. – 278 с.
53. Переломова О.С. Відображення в літературних творах еволюції духовних пошуків українського народу в добу реформації // Реформація –500: загальноєвропейський та український контекст: Альманах / Упоряд. О.Киричук, М. Омельчук, І.Орлевич.– Львів : видавничий відділ Львівського музею історії релігії, Логос, 2018. – С. 62–68
54. An Encyclopedia of Philosophy / [general editor G.H.R. Burke]. – London: Routledge, 1988. – 935 p.

55. Bentley John E. An Outline of American Philosophy / John E. Bentley. – Paterson, N. J.: Littlefield, Adams and Co., 1963. – 208 p.
56. Copleston F.Ch. A History of Philosophy: Vol. 1-11. / F.Ch. Copleston. – Great Britain: Continuum, 2003. – 5 344 p.
57. Russell Bertrand Arthur William. A History of Western Philosophy and its Connection with Political and Social Circumstances from the Earliest Times to the Present Day / Bertrand Arthur William Russell. – London: Routledge, 1993. – 916 p.
58. The Cambridge Dictionary of Philosophy / [general editor Robert Audi]. – [2nd. ed.] – Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1999. – 1001 p.

Інформаційні ресурси

1. Артюнов В.Х., Свінціцький В.М. Філософія глобальних проблем сучасності / В.Х. Артюнов, В.М. Свінціцький: Навчальний посібник. - [Електронний ресурс]. - К.: КНЕУ, 2003. - 90 с. - Режим доступу: http://ualib.com.ua/b_144.html
2. Бойченко І.В. Філософія історії / І.В. Бойченко: підруч. для вищ. навч. закл. - [Електронний ресурс]. - К.: Знання, 2000. - 724 с. - Режим доступу: http://libfree.com/149170412-filosofiyafilosofiya_istoriyi.html
3. Васильев В. Философия / В. Васильев: Учебник для вузов. [Електронний ресурс]. - М: Академический Проект, 2005. - Режим доступа: http://royallib.com/book/vasilev_v/istoriya_filosofii_uchebnik_dlya_vuzov.html
4. Гатальська С.М. Філософія культури / С.М. Гатальська. - [Електронний ресурс]. - К.: Либідь, 2005. - 328 с. - Режим доступу: http://libfree.com/134399148-filosofiyafilosofiya_kulturi_gatalska_cm.html
5. Кремень В.Г. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: Підручник / В.Г. Кремень, В. В. Льїн. - [Електронний ресурс]. - К.: Книга, 2005. - 528 с. - Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/1356/1/>
6. Касьян В.І. Філософія / В.І. Касьян. - [Електронний ресурс]. - К.: Знання, 2008. - 347 с. - Режим доступу: http://libfree.com/125922051-filosofiyafilosofiya_kasyan_vi.html
7. Огородник І.В. Історія філософської думки в Україні / І.В. Огородник [Електронний ресурс]. - К.: Вища школа; Т-во «Знання», КОО, 1999. - 543 с. - Режим доступу: http://libfree.com/174683975-filosofiyaistoriya_filosofskoyi_dumki_v_ukrayini_ogorodnik_iv.html
8. Сидоренко О.П. Філософія / О.П. Сидоренко. [Електронний ресурс]. - К.: Знання, 2009. - 891 с. - Режим доступу: http://libfree.com/168444699-filosofiyafilosofiya_sidorenko_op.html
9. Философия: Учебник / Под ред. А. Ф. Зотова, В.В. Миронова А.В. Разина: [Електронний ресурс]. - М.: Академический Проект; Трикста, 2004.— 688 с. - Режим доступа: <chrome-extension://oemmnadbldboiebfnladdacbdmfmadm/http://yanko.lib.ru/books/philosoph/philosophy>
10. Философия: [Електронний ресурс]. - Учебник для вузов / Под общ. ред. В. В. Миронова - М., 2005. - Режим доступа: http://bookz.ru/authors/vladimir-mironov/filosofi_867/1-filosofi_867.html

РЕЦЕНЗІЯ НА РОБОЧУ ПРОГРАМУ (СИЛАБУС)

ОП Біотехнології та Біокінези

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проєктної групи	Так	Ні	Коментар
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК			
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)			
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення			

Член проєктної групи

В.В. Кравченко
 (підпис) (ПІП)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх	+		
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної програми дисципліни)	+		
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми	+		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання	+		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти	+		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	+		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	+		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	+		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)	+		
Література є актуальною	+		
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти	+		

Рецензент (викладач кафедри ДПД та укр-ва)

Л.М. Рожкова С. І.